

Tomo Virk, *Moderne metode literarne vede in njihove filozofsko teoretske osnove: metodologija 1*, Ljubljana, Filozofska fakulteta, Oddelek za primerjalno književnost in literarno teorijo, 1999, 261 str.

Knjiga *Moderne metode literarne vede* je učbenik, namenjen študentom književnosti, ki že imajo določeno osnovo znanje s področja filozofije, literarne teorije in metodologije, pa tudi drugim bralcem, ki jih to področje zanima. V učbeniku so predstavljene vodilne moderne metode literarne vede (za razliko od tradicionalnih), ki so pomembno vplivale na oblikovanje literarne vede v 20. stoletju, s svojimi vplivi in delovanjem pa posegajo tudi v novo stoletje. Potreba po takšnem učbeniku je bila v slovenskem prostoru že dlje časa prisotna, njeno vrzel so zapolnjevale obsežnejše obravnave predvsem tradicionalnih metod v zbirki *Literarni leksikon*, spremna beseda Aleša Pogačnika k prevodom posameznih literarnoteoretskih spisov v zborniku *Sodobna literarna teorija* (1995), krajši članki o posameznih avtorjih in smereh, objavljeni v literarnovednih revijah, pa seveda tujejezična literatura, med katero je bila najbolj priljubljena *Literary Theory* (1983) Terrya Eagletona, obsežna spremna beseda Miroslava Bekerja h knjigi *Suvremene književne teorije* (1986) ter šolski učbenik v pravem pomenu besede Charlesa E. Bresslerja *Literary Criticism* (1994). Virkova knjiga *Moderne metode literarne vede* je primerljiva z zadnjimi tremi deli, vendar pa je glede na Bresslerja veliko bolj zahtevna, glede na prvi dve deli bolj sistematična in pregledna, glede na vsa tri pa vsebinsko obsežnejša, izčrpnjša, bolj zgoščena, terminološko zahtevnejša in postavljena v širši filozofski kontekst. V učbeniku je vseskozi prisotna avtorjeva želja biti razumljiv in preprost, a hkrati še vedno dovolj znanstven, zato stvari ne poenostavlja, problemov ne izpušča, temveč skuša biti dovolj jasen znotraj postavljenega okvira. Da gre za učbenik in ne znanstveno delo, nam kaže že grafična oprema: pomembnejši termini so v odebeljenem tisku, gradivo je, kjer je to možno, razvrščeno po točkah in alinejah, ki so poudarjene in tako bolj pregledne, povezave med avtorji so prikazane s shemami, znotraj teksta pa so v osenčenih okvirih navedeni posamezni relevantni navedki iz pomembnejših obravnavanih spisov, ki služijo kot ilustrativno gradivo, hkrati pa postopno navajajo študente na zahteven stil pisanja in terminologijo posameznega teoretika. Avtor učbenika se je pri zasnovi zavedal problema sistematizacije metod in zaporedja njihovega prikaza, zato so že v uvodnem poglavju predstavljeni trije možni načini njihovega prikaza, in sicer glede na metodološko paradigmo, glede na povezave med avtorji in smermi ter po kronološkem zaporedju objavljenih del, pri čemer pa je nadaljevanje kombinacija vseh treh. Pregled metod se začne z opisom lingvističnega temelja, kot ga je postavil Ferdinand de Saussure, sledi fenomenologija s Husserlom, Ingardnom, Heideggrom ter imanentno interpretacijo, naslednje poglavje nosi naslov Od formalizma do semiotike, v njem so podrobneje predstavljeni ruski formalisti, zlasti R. Jakobson, francoski strukturalisti, Roland Barthes ter semiotiki. Za ameriško novo kritiko je obravnavana Lacanova psihoanaliza, nato pa dekonstrukcija, predvsem delo Derridaja in Paula de Mana. Recepcijska estetika je zastopana z Jaussonom in Iserjem, omenjena pa je

tudi teorija bralčevega odziva. Zadnje poglavje je postavljeno kot vprašanje, in sicer Nova paradigma ali vračanje starega?, v njem so predstavljene ženske študije, novi historizem ter empirična literarna veda. Vse metode so postavljene v širši filozofsko-lingvistični kontekst, iz katerega izhajajo, hkrati pa jih na nek način tudi osvetljuje, prikazani so medsebojni vplivi ter najbolj znane polemike. Pri glavnih teoretikih posameznih smeri je naveden kratek življenjepis, naštetu so dela, sama razlaga pa se osredotoči na za literarno vedo najpomembnejše delo in podrobneje predstavi njegove ugotovitve, vplive ter opozori na dodatne probleme, predvsem pa pokaže, kaj so najpomembnejši dosežki posameznega avtorja, smeri, šole oziroma kje se kažejo pomanjkljivosti in slabosti takšnega metodološkega pristopa. Poglavitne teze so nato ilustrirane z avtorjevimi znanimi, pogosto citiranimi primeri, zlasti pohvalno pa je, da je Virk v nekaterih primerih navedel tudi zgled iz slovenske literature: tako mu npr. Jančarjeva novela *Smrt pri Mariji Snežni* služi za razlago pojmov siže in fabula, Jakobsonovo načelo ekvivalence prenaša na Prešernov sonet *Apel podobo na ogled postavi*, ob *Šepavih sonetih* Milana Dekleve razloži Jaussov pojem horizont pričakovanja itd. Takšnih konkretnih zgledov iz slovenske literature bi si želeli še več, saj bistveno pripomorejo k razumevanju, kajti tuji zgledi so zaradi drugačnega jezikovnega sistema v marsikaterem primeru težje dojemljivi in za slovenskega bralca manj prepričljivi. Prednost učbenika je tudi v tem, da poglavitne termine posameznih teoretikov podaja v slovenskem prevodu, v oklepaju pa navaja še avtorjev originalni izraz, kar bo študentom v veliko pomoč, ko bodo sami samostojno prebirali tujo literaturo, na katero jih napoti seznam citiranih del ob koncu knjige. S tem učbenik še dodatno spodbuja študentovo aktivno učenje, kar je bil eden od avtorjevih ciljev.

Kljub izjemni doslednosti pri navajanju imen, letnic, naslovov, terminov pa se sem in tja pojavi tudi kakšna slovnična napaka in prevodna dvojnica. Tako je Richardsova knjiga *Principles of Literary Criticism* enkrat prevedena kot *Načela literarne vede*, drugič pa *Načela literarnega kritištva*, podobno pojem *close reading* enkrat zasledimo kot *natančno branje*, drugič pa *pozorno branje*. Nekoliko nerazumljiva je tudi avtorjeva odločitev, da v osenčenem okviru ponudi definicijo pojma *paronomazija*, saj so ti okviri skozi celotno knjigo rezervirani za navedke iz teoretskih spisov, hkrati pa ne razlaga niti drugih, še manj znanih splošnih pojmov iz literarne teorije, tako da je to edini termin, predstavljen na takšen način. Študentom v pomoč bi bilo koristno ob koncu knjige dodati slovarček zahtevnejših pojmov, vprašanje je le, če ne bi bil preobsežen. Oblikovna slabost učbenika je, da so na nekaterih mestih (npr. str. 46) povedi nelogično prelomljene/razdeljene z vrinjeno sliko ali navedkom, kar otežuje bralni proces, grafični simboli karo, srce, križ in pik, ki opozarjajo na navedke, pa delujejo znotraj zahtevnega strokovnega besedila nekoliko neustrezno. Kljub avtorjevi želji po razumljivosti razen za študente filozofije še vedno ostajajo nepojasnjena uganka poglavja o razmišljanjih Heideggra, Derridaja in Lacana, saj bi bilo treba njihove teorije zaradi izredno zahtevnega filozofskega jezika bolj poenostaviti. Pri ostalih

smereh pa lahko bralec s predznanjem z zanimanjem sledi avtorjevim analizam ter si iz poglavja v poglavje ustvarja gostejšo mrežo pojmov.

Učbenik *Moderne metode literarne vede* je zaradi svoje sistematičnosti, preglednosti, doslednosti, zgoščenega podajanja in velike informativnosti dragocen vodnik po zahtevnem področju literarne vede in bo nedvomno študentom ter drugim bralcem v veliko pomoč pri študiju. Podpiramo pa tudi avtorjev v predgovoru izražen načrt, da bo tej knjigi sledil še drugi del, v katerem bodo analizirani metodološki pristopi posameznih avtorjev in šol, ki tukaj niso bili obravnavani.

Mateja Pezdirc Bartol

Filozofska fakulteta v Ljubljani